

Uskonnollisista seremonioista

Pekka Ervastian puhe 30/1 1915

Teosofisen Nuorisoliiton Kalevan Nuorten vuosijuhlassa

Minua on pyydetty vastaamaan erääseen kysymykseen. Monet ihmiset, monet nuoret niiden joukossa, ovat ennen olleet hyvin ihastuneita kirkollisiin juhlamenoihin ja saaneet niistä paljon hengen ravintoa. Sitten kun he ovat tulleet joko materialisteiksi tai teosofeiksi, kun he lyhyesti sanoen ovat hylänneet kirkonopin, eivät he tietenkään ole enää löytäneet henkistä ravintoa eikä mitään erityistä sieluakaan rakentavaa kirkollisista juhlamenoista. Mutta kuitenkin heidän sieluunsa, varsinkin juuri teosofisten, henkiseen suuntaan ajattelevien nuorten ihmisten sieluun on jäänyt kaipuu jonkinlaisiin uskonnollisiin, jos niin voisi sanoa, juhlamenoihin, jonkinlaiseen hartauteen, johon voi vaikuttaa puolestaan tietyt seremoniat ulkonaisessa maailmassa.

Miksikä niin on? Miksikä ihminen voi tuntea vetovoimaa tuollaisiin uskonnollisiin seremonioihin? Miksi hän voi tuntea niistä saavansa ravintoa sielulleen? Ja olisiko hyvä, että joitakin uusia menoja ja juhlallisuuksia astuisi vanhojen sijaan?

Tästä kysymyksestä voisi puhua hyvinkin laajalti. Mutta tahtoisin nyt aivan lyhyesti viitata muutamiin seikkoihin, jotka ilman muuta heti ymmärrämme. Uskon, että me saamme kaikista selvimmän ja parhaan kuvan uskonnollisista juhlamenoista, uskonnollisista seremonioista ja niiden merkityksestä, niiden tarpeellisuudesta, jos ajattelemme, että nämä uskonnolliset menot ovat taidetta, vaikuttavat siis kauneuden palveluksessa. Uskonnolliset juhlamenot ovat

taidetta samalla tavalla kuin luonto itse on taidetta, samalla tavalla kuin elämä on taidetta, samalla tavalla kuin maalattu taulu on taidetta tai musiikkikappale tai laulu on taidetta tai kirja, jonka me luemme, voi olla taidetta. Samalla tavalla myös uskonnolliset juhlamenot ovat taidetta, ja niiden merkitys ja niiden vaikuttavuus riippuu siitä, missä määrin ne ovat taidetta. Sillä tavalla kuin kirja, taulu, musiikkikappale voi olla enemmän tai vähemmän taiteellinen, samalla tavalla voi myös uskonnollinen juhlameno olla enemmän tai vähemmän taidetta. Meidän ei pidä käsittää taidetta pintapuolisesti. Meidän ei pidä ajatella, että se on pelkästään ulkonainen asia. Päin vastoin meidän täytyy muistaa ja ymmärtää, että taide on erittäin syvällinen, erittäin salaperäinen ja merkillinen asia. Sillä kaikki taiteelliset ilmiöt voivat vaikuttaa meihin kolmella eri tavalla, voivat vaikuttaa sekä meidän tunteisiimme että meidän ajatuksiimme ja myös meidän tahtoomme.

Jos tarkkaavaisesti analysoimme jotakin taiteellista ilmiötä, jotakin runoteosta tai jotakin juhlamenoa, silloin me voimme havaita nämä kolme vaikutusta. Tietenkin jokin niistä on voimakkain, melkeinpä tekisi mieli sanoa, jokin niistä vain on todellisesti elävä; toiset voivat olla aivan kuin kätkössä, eivät ollenkaan ilmene, eivät ollenkaan vaikuta. Taiteellinen ilmiö voi siten vaikuttaa meihin yksinomaan, sanokaamme tunteen välityksellä, siis yksinomaan meidän tunteisiimme, jota vastoin vaikutus älyyn tai tahtoon ei ole kenties ollenkaan tuntuva. Tavallisesti, se mitä me käsitämme taiteella, vaikuttaa ainoastaan tunteisiin. Jos me luemme kirjaa, joka on hyvin kaunis ja jännittävä, romaania esimerkiksi, kertomusta, runoteosta, se vaikuttaa meidän tunteisiimme ja meidän mielikuvitukseemme. Mutta mielikuvitus ja tunne ovat lähellä toisiaan. Siihen vaikuttaa aivan välittömästi meidän ajatuksemme. Me voimme, sitten kun olemme lopettaneet kirjan ja myös joskus kesken lukemisen pysähtyä ja ajatella sen sisältöä aivan kuin ylhäältä tai ulkoa päin tai alhaalta päin.

Mutta itse kirja, itse kertomus tai runoteos sellaisenaan vaikuttaa mielikuvitukseemme vasta sitten, kun me olemme sen sulattaneet sisäiseen mielikuvitukseemme. Vasta sitten me voimme sitä ajatella ja kysyä itseltämme: mitähän tämä kirja oikeataan sisälsi? Mitä se tahtoo opetta? Mitä viisautta siinä oli? Ja silloin se meidän ajatuksissamme voi muodostua aivan kuin symboliksi jostakin aatteesta, jostakin ajatuksesta, jostakin erityisestä sisällöstä. Mutta muodollisesti se vaikutti meihin välittömästi, se vaikutti välittömästi mielikuvitukseen ja tunteen tasolla.

Voi olla taidetta, joka vaikuttaa välittömästi toisia linjoja pitkin, mutta se taide, jota ihmiset enimmäkseen viljelevät ja jota ihmiset enimmäkseen tuntevat, vaikuttaa yleensä vain tunteen tasolla, ja me sanomme sitä vaikutusta esteettiseksi. Taiteen vaikutus on siis tavallisesti ensi kädessä esteettinen. Se voi myös olla intellektuaalinen, älyllinen, ja, me voimme lisätä, okkultinen.

Jos otamme esimerkin siltä alalta, jota meidän kysymyksemme erityisesti koskee, menemme esimerkiksi kirkkoon silloin, kun siellä vietetään messua ja Herran ehtoollista, niin me voimme sanoa, että se messun ja Herran ehtoollisen vaikutus, joka ensin välittömästi meissä tuntuu, on esteettinen, se vaikuttaa meidän tunteeseemme. Musiikki on juhlallista, itse kirkko kaareutuu holveineen juhlallisena meidän yllämme, ihmiset ovat vakavia. Lauletaan, pappi messuaa, seurakunta vastaa, urut soivat. Kaikki tuo vaikuttaa meihin esteettisesti.

Mutta me voimme olla myös kylmiä, penseitä. Tuo kauneus, mikä siinä on, ei ehkä meihin vaikuta. Tai me voimme olla niin herkkiä kauneudelle, että emme löydä siitä kaunista. Useimmat ihmiset ovat kuitenkin vastaanottavaisia. Heidän kaunoaistinsa ei ole niin kriittinen, etteikö se alistuisi vastaanottamaan tuota vaikutusta. Useimpien ihmisten esteettinen arvostelukyky on niin vähän kehittynyt, että he

näkevät kauneutta tässä juhlallisuudessa. Se vaikuttaa heihin aivan välittömästi, niin että he joutuvat hartaaseen sopusointuun, harmoniseen, kauniiseen tunnelmaan. Ja koska se tunnelma, mikä näissä muodoissa on takana, on juuri hartautta, joka kääntää mielikuvituksen ja sielun kohdistamaan huomion taivaallisiin, korkeampiin asioihin, joutuu ihminen esteettisen vaikutuksen avulla pyhään, hartaaseen, kunnioittavaan, vakavaan, juhlalliseen tunnelmaan.

Tämä on vaikutusta vasta tunteen tasolla. Jos ihminen sitten on itse älyllisesti herkkä ja jos hän muuten on älyllisesti kehittynyt ja muuten tottunut ajattelemaan ja tottunut katselemaan kaikkia ilmiöitä elämässä, luonnossa, taiteessa symboleina, silloin hän tässä juhlallisuudessakin, kun hän näkee ihmisten menevän alttarille ja siellä papilta ottavan vastaan siunattua leipää ja siunattua viiniä, näkee symbolin. Hänen ajatuksensa, hänen älynsä näkee siinä symbolin. Se sanoo hänelle: tuossa nuo ihmiset tulivat muistutetuiksi siitä suuresta totuudesta, että Jumala on kaikkialla. Heitä muistutetaan tässä juhlallisuudessa siitä, että kun me syömme, me syömme Jumalaa, kun me juomme, me juomme Jumalaa. Sillä ei ole sitä paikkaa maailmankaikkeudessa, missä ei jumalainen elämä olisi. Kun me syömme, me syömme elämäksi, silloin kun muistamme, että syömme Jumalaa, jumalaista elämää. Kun me juomme, me joimme itsellemme turmioksi, ellemme muista, että juomme jumalaista elämää. Mutta kun me sen ymmärrämme, silloin on meidän juomisemme ja syömisemme siunattu.

Siitä muistutetaan noita ihmisiä tuossa juhlallisuudessa, kun he ovat polvillaan alttarin edessä ja syövät ja juovat Jumalansa ruumista ja Jumalansa verta. Tuo on siis suuri symboli, ja ihmislapsia kasvatetaan ymmärtämään suuria luonnon ja hengen totuuksia tällaisten taiteellisten symbolien välityksellä.

Jos ihminen sitten on herkkä ja vastaanottava

suorastaan siveellisille vaikutuksille ja vielä enemmänkin kuin siveellisille, myös okkultisille vaikutuksille, ja jos silloin tuossa juhlallisuudessa sattuu olemaan mukana okkultista elämää, okkultisia voimia, silloin tapahtuu vielä se, että juhlallisuus vaikuttaa ihmisen tahtoelämään, ja vielä enemmänkin, hänen sisäiseen salaiseen elämäänsä, niin että hän tulee sillä hetkellä sielullisesti, henkisesti eläväksi, joko selvänäkeväksi tai selväkuulevaksi tai tekee jonkin muun yliaistisen havainnon. Jos tuossa kirkollisessa juhlassa on niin okkultinen voima, suorastaan vihittyjen maailman, salaisen veljeskunnan voima mukana, niin että siinä on okkultista värähtelyä, niin ihminen, joka on tälle vastaanottavainen, kokee jotakin henkistä.

Siis me sanomme, että tuollaisissa juhlamenoissa voi olla kolmenlaista vaikutusta, aivan kuin jossakin muussakin taiteellisessa ilmiössä. Jokin kaunokirjallinen teos vaikuttaa meihin ensiksi tunteen tasolla. Jos se on teosofinen kirja, se vaikuttaa meihin ajatuksen linjaa pitkin. Jos se on okkultinen kirja, me voimme lukea sitä ajatuksella ja mielikuvituksella. Se voi myös vaikuttaa meihin okkultisesti ja tehdä meidät selvänäkeviksi. Sellaisia kirjoja ovat niin kutsutut "pyhät kirjat". Sellainen kirja on myös Madame Blavatskyn 'Salainen Oppi'. Sen vaikutus voi olla kolmenlainen. Se voi vaikuttaa meihin ajatuksen tasolla ja myös mielikuvituksen eli tunteen tasolla, mutta se voi vaikuttaa myös okkultisesti, niine että meidän sisäinen silmämme herää.

Ja kun me pidämme mielessä, että kaikki taide voi vaikuttaa eri tasoilla riippuen siitä, minkälainen elämä tuon taiteellisen ilmiön takana on, ja kun myös otamme huomioon sen, että ihmiset ovat erilaisia, toiset temperamentiltaan vastaanottavampia tunteen tasolla, toiset ajatuksen tasolla, toiset okkultisesti, silloin me voimme sanoa, että kaikenlaiset uskonnolliset juhlamenot ovat suurimerkityksellisiä.

Mutta jos me kysymme, pitääkö meidän keksiä joitakin

uusia menoja, niin minä vastaan siihen: meidän ei tarvitse keksiä mitään uutta. Uudenlaisia juhlamenoja ja uskonnollisia seremonioita voi asettaa vian se, joka on saanut siihen kutsumuksen jumalilta, puhuakseni uskonnollisella kielellä, joka saa sellaisen tehtävän Salaiselta veljeskunnalta. Meidän ei tarvitse keksiä mitään, ellei meitä siihen työhön kutsuta. Jos me kaipaamme tällä hetkellä joitakin tuollaisia uskonnollisia juhlamenoja, niin mielestäni me voimme mennä sellaiseen paikkaan, missä niitä on. Miksemme silloin voisi mennä kirkkoon kuulemaan messua, kuulemaan soittoa, kuulemaan vaikkapa saarnaa, jos se meihin vaikuttaa, meidän mielikuvitukseemme ja tunteeseemme. Miksemme voisi sitä tehdä, jos sellaista kaipaamme. Sillä ajatelkaamme, kuinka paljon työtä, rikkautta ja varoja kaikkeen siihen on käytetty, kuinka paljon on sen kaiken takana, mitä jo on maailmassa. Ennenkuin me osaamme laatia mitään uusia juhlamenoja, jotka todella vaikuttaisivat, meidän täytyy ajatella, että elleivät ne juhlamenot ole laadultaan aivan uudet, vaan jos ne menevät samoihin kaavoihin, samoiksi juhliksi kuin entisetkin, niin meidän täytyy ajatella, kuinka paljon, paljon on ensin saatava aikaan, että niistä jotakin tulisi. Onhan tietenkin paikallaan esittää esimerkiksi seuranäytelmiä. Mutta jos etsii juuri ulkonaisesta tekniikasta näyttämöllä kauneusvaikutusta, niin pienessä piirissä ei tietenkään voi saada samaa aikaan kuin suurissa teattereissa, joissa on jo sitä kaikkea.

Aivan samaan tapaan me emme voi perustaa mitään uusia kirkkoja, emme voi panna alulle uusia juhlamenoja. Niistä tulisi narrimaisen yksinkertaisia, puutteellisia vaikutuksensa puolesta verrattuna siihen, mitä jo voidaan saada aikaan niissä kirkoissa, mitä meillä on, niillä ihanilla uruilla, mitä meillä on. Ei tarvitsisi muuta kuin uutta henkeä, puhdistusta kaikilla aloilla yhteiskunnassa. Silloin kaikkea sitä rikkautta, mitä jo on, kaikkia niitä taloja ja kirkkoja ja urkuja ja taideteoksia, kaikkea uutta tekniikkaa ja mahdollisuuksia mitä

meillä jo on, käytetään totuuden, hyvyyden, todellisen Jumalan palvelukseen sen sijaan, että ne usein käytetään muuhun.

Siis me voimme mielestäni aivan rauhallisesti odottaa joko sitä aikaa, jolloin kaikki ihmiset ovat heränneet, ja papit kirkoissa ovat heränneet todella totuuden tietoon ja itse sitten valavat enemmän voimaa ja henkeä omiin juhliinsa, tai sitä aikaa, jolloin tulee joku, joka panee alulle aivan uudenlaisia seremonioita ja juhlallisuuksia. Niin kauan me voimme tyytyä siihen, mitä on, jos me jotakin kaipaamme. Omasta puolestani, jos tahtoisin jonakin hetkenä kuulla messun tai saada jotakin muuta uskonnollista kauneusvaikutusta, menisin kirkkoon. Mutta minä en juuri sitä kaipaa. Sillä kaikkea sitä tunnelmaa ja sitä elämää, mitä voi saada ulkonaisesta maailmasta, voi myös saada omasta sielustaan. Ei tarvitse muuta kuin syventyä itseensä, mennä johonkin toiseen maailmaan, tai sitten, jos se on mahdotonta, ottaa jokin kirja ja sen avulla sukeltaa aivan toiseen tunnelmaan. Siinä ei tarvita ulkonaisia menoja.